

Határok

(A Határok Fesztivál számára, Bari, 2011)

Bizonyosan nem hároméves koromból való, Taranto kikötőjéből, ahol partra szálltam a nagy fehér hajóról, amely körbekerülte Afrikát, hogy kirakjon engem, anyámat és bátyáimat a '43. október nyolcadikai nagy olasz káosz közepébe, az első határfogalom. Lépteim túl tétovák még, szemem túlságosan csodálkozó, a világ túlságosan széles és meghatározhatatlan, hogy akkor valódi fogalmaim legyenek. Mintegy öt évvel későbből való inkább, az első határfogalom. Amikor apám visszatér a háborúból, az ötéves egyiptomi sivatagi fogság ellenére magasan, robusztusan, mint egy tölgyfa, izmai duzzadnak feslett egyenruhája alatt, mintegy jelezve, bármilyen új kalandra készen áll, zsákjában pedig ott lapul Jack London Kóbor csillagának egy megviselt példánya, lapjai között a homok nyomával. Apám, egy triesti családdal, görögországi születéssel, Milánóbeli ifjúkorral, majd afrikai sivatagokkal és fennsíkokkal a háta mögött: a nagy mesélő – egy igazi Homérosz szürkészöldben, aki képes láttatni mindazt, amit mond. Akkor, megérkezése estéjén, amikor a térdén ültem, miközben ő a szomszédoknak az életét és a háborúját mesélte, akkor kezdtem kapisgálni, hogy a határok nem csak földrajzi helyek lehetnek, sorompókkal és határőrökkel, hanem az élet olyan eseményei is, amelyekre vadászni kell, hogy aztán elmesélhessük őket.

Mint a hátizsákjába zárt London-regényben, amelyben egy rab úgy élte túl a kényszerzubbonyt, hogy minden alkalommal elkalandozott az időben, és újraélte előző életeit, csak hogy annál maradjak, amit később a homokos lapú könyvben olvasok majd.

Tehát úgy hat- hétévesen, az ő térdén születhet az első ködös határfogalom. Tőle öröklöm – ahogy egy kölyökkutya apja ösztöneit – a fajtiszta zsigeri késztetést is, hogy én is átlépjem és elmeséljem őket, és mindenfelé találjak belőlük, hiszen – amint azt hamar felfedezem – a határok vadászai számára az élet mindig máshol van. Akkortól kezdődik iskolai tragédiáim sora, tekintetem legyőzhetetlen hajlamának köszönhetően, hogy elszakadjon a táblától és a terem

ablakára szegeződjön, mintha a szememmel is érezni akarnám a történeteket, melyeket a szél sodort Milánó utcáin, a lebombázott házakon átsöpörve. Hogy aztán később, az általános iskolai szabályos előmenetek után szembetaláljam magam a középiskola ismétlődő bukásaival, folyamatosan változó iskolákban, a nekem valót keresve, köztük még olyanokban is, mint egy vegyipari szakközépiskola, míg végül tizenhét évesen, megalázva és egy tanítóképző szakközép padjába szorulva, nálam három évvel fiatalabb osztálytársak között, véghezviszem első határátlépésemet. Egy milánói reggel téli napsugaraiban, melyek megvilágították a tanítóképző lépcsősorát. Lefelé lépkedtem rajta – miután egy óraközi szünetben kereket oldottam –, fogaim közt szorítva a fogadalmat, hogy soha többet iskolába be nem teszem a lábam, hanem elindulok az egyetlen dolog utáni vadászatra, ami érdekel. Történeteket mesélni, és nem csak szóban, ahogy az öregem – én nem voltam képes úgy láttatni, amit szóban meséltem –, hanem papírra vetve őket, ahogy iskolakerülő kóborlásaim során felfedezett istenségeim az USIS amerikai könyvtárának polcain. A Saroyanok, Hemingwayek, Thomas Wolfe-ok, Fitzgeraldok, Millerek, Faulknerek, Dos Pasosok. És megfizetni nekik – egy írógép billentyűit verve, amelyet az egyik iskolából loptam, ahonnan elbocsátottak, egy tornatermi mászókötélen engedve azt le az ablakból - a tartozást, amelyet éppen ennek a váagnak az öröklésével halmoztam fel, hogy határokat lépjek át és elmeséljem ezeket.

Ez a határ, amelyet a milánói reggel fényével vert lépcsőkön ereszkedve léptem át, csak az első volt egy sorozatból. A második a családi kapcsolatok megszakítása után történik majd meg – beleértve magával az öregemmel való szakítást is az iskola elhagyása miatt –, amikor azon való igyekezetemben, hogy minimális társadalmi megbecsülést szerezzek magamnak, beiratkoztam egy újságíró kurzusra az Urbinoi Egyetemre. Ez azonban olyan döntés volt, amely pénzt igényelt a beiratkozásra meg a könyvekre, amit végül a Palmolive Javával szereztem meg. Úgy értem, bizonyos, kozmetikumokra és vegyiárura vonatkozó kuponfüzetekkel, amelyeket – más, hozzám hasonló utcai vándorokkal együtt, az egyetlenekkel, akiknek bármi mondanivalóm volt – a postaládákba szórtunk, legyőzve a jókötésű milánói portások reklámozási szokásokkal szembeni értetlenkedését.

Végül, amikor összegyűlt a szükséges összeg, nekivághattam számos utazásaim közül az elsőnek a szeles Urbinóba. Autostoppal, hogy spóroljak a vonatjegyen, körülbelül tizenkét-tizennégy órás időtartammal, hosszú várakozásokkal az út szélén esőben, szélben, a célba érkezésig, ahol az ott tartózkodás időtartamát majd az éjszakák csendjében az évfolyamtársakkal a Diákszálló bárjában vívott pókerpartik kimenetele határozza meg.

Ilyen volt az élet Urbino határainál. Éjszakáról éjszakára megkeresett nappalokkal, egészen a villámcsapásig, egy pesarói lány iránt gyúlt szerelemben. Szép, lázongó lány volt, akit minden nap meg kellett látogatni, újabb autóstoppokkal, hogy aztán bebújhassak vele városa tengerpartjának eldugott zugaiba, míg el nem határozom magam, elkerülendő a mindennapos

autostoppos jövés-menést, hogy otthagynom a kurzust, és egyedül tanulok egy kikötőbeli szobában. Földre dobott, darabos matracokon aludtam, két szobafestővel, egyikük amatőr bokszoló volt, és a határok iránti étvágyamat a parókia ingyenkonyhájának mortadelláiból és salátáiból szerzett vitaminokkal és proteinekkal csillapítottam. A lehetőség, hogy egyesítsük kevéske pénzünket – a pesaroi lányét, amit egy vasáru-kereskedésben keresett, meg az enyémet –, arra a döntésre ösztönzött, hogy igyekezzek még valamit hozzátenni, mondjuk azt az ötezer lírát, amit a mázoló bokszoló kapott minden találkozóért. Onnantól aztán kemény edzések – amatőr vagy sem, az ökölcsapások valódiak voltak azokban a megsárgult, izzadságtól bűzlő kesztyűkben, amelyeket a teremben adtak – egy régi, leszentelt templomban, ahol a ringet felállították. Mindaddig, amíg a saláta és a mortadella elégtelen volta egy bokszoló fenntartására hamar megmutatkozott, és harcképtelenné nem tett - nem egy ellenfél, ezt kezdettől fogva kész voltam elfogadni, hanem - egy mellhártyagyulladás, ami szépen visszaküldött Milánóba, és befektetett a kórházba.

Mivel ezután igazán nem lettek tanácsosak az autostoppos utazások, a kikötői szobák padlóinak matracai és a határvadászok nyomorúságos ingyenkonyhái, otthagytam a kurzust, és Urbino határát végérvényesen átlépettnek tekintettem. Így már Milánóban történt, hogy kenyérkereset céljából, ami azért ne a Palmolive Java legyen, elkezdtem azzal próbálkozni, hogy bekerüljek egy újsághoz. Több mint egy évig zárt ajtók, aztán egy fizetés nélküli gyakornoki állás éjjelente a Guerin Sportivónál, aztán kulimunka Il Mercoledì di Bari milánói tudósítójaként, végül felvételem egy televíziós programokról szóló hetilap, a Settimana Radio TV szerkesztőségébe, amelynek szüksége volt egy kiküldött munkatársára Rómában, ahova egyetlen szerkesztő sem akart leköltözni.

Ez lett a milánói reggel napfényes lépcsősora és az urbinói utazások után a határok határa. Ez, amely – ezt rögtön tudtam – ki fogja nyitni életem összes többi határát. Ezt már érkezésem estéjén megértettem, amikor az állomáson két, könyvekkel és kéziratokkal teli bőrönddel leszálltam a vonatról. Ezen a februári éjszakán éles északi szél hasított át a városon, és miután alaposan végigsöpört rajta, a következő reggelen felkínálta nekem minden vénséges, évszázados emlékművével tündökölve, a legkékebb ég alatt, amelyet húszéves szemeim valaha is láttak. Ez volt, ahogy később rádöbentem, a város cinkos és csúfondáros módszere, hogy boldogság iránti jogos vágyad rendelkezésére bocsássa magát, de soha ne adjon át neki. Úgy értem, felkínál neked bármi fajta határt, és elveszi minden kedvedet, hogy valaha is máshol keresséj. Az ezután következő, tündöklő hónapokban az azonnali, pusztító vágy, hogy dobjak el minden, megelőzően írt elbeszélést, és ott kezdjek el írni, az ő csúfos cinkosságáról és megfoghatatlanságáról, egy konkrét következtetésekkel járó regényt. Visszautasítottam – amikor fél év múlva a hetilap már nem engedhetett meg magának egy római tudósítót -, hogy visszatérjek Milánóba, és inkább itt maradtam szűk sikátorai közt, hogy elmeséljem őket. Bármilyen áron. Néhány év alternatív határlépés-próbálkozásokkal is telt – hirdetési értékesítőként a zsetonos telefonfülkékbe, karácsonyi izzósorok képviselőjeként, még a cipőboltok kirakataiban kiállított cipők alátámasztására szolgáló műanyag-tartó árusként is –, és az ezek folyományaként jelentkező hamisítatlan éhséggel nekem, a pesaroi lánynak, kétéves

lányunknak, akivel a város körülöttünk és fiatalságunk olyan csodálatos módon megajándékozott, meg egy kóbor farkaskutyának, aki ugyanolyan alultáplált volt, mint mi, és akinek aztán soha nem lett más pórása, mint egy kötél. Mindenesetre mind a négyen teljes bizonyosságban éltünk. Hogy előbb vagy utóbb a város betartja, amit ígért, és ugyanakkor tökéletesen tudatában voltunk annak, hogy ez már maga a boldogság.

Az első, kevés pénz akkor érkezett, amikor egy kommunista újság határát átléptem. Én nem voltam az – én csak egy átkozott író voltam, és kész – de a többiek az újságnál, amely a hívogató Új Utak nevet viselte, elképesztő alakok voltak, és túl függetlenek ahhoz, hogy a Párt jól lássa őket, így hogy én nem voltam az, mindenki számára elhanyagolható részlet volt. Négy év fiatal és boldog újságíróként, azokon a végül zátonyra futott új utakon. Egészen annak a bizonyosságnak az érkezéséig, a harmincéves kor árnyékának sürgetésében – az aztán igen, az egy elkerülhetetlen határvonal -, hogy nincs több vesztegetni való időm, ha író akarok lenni. Az újságtól való menekülést követően egy bérelt szobában püfölöm az írógépet – az utcák akkoriban tömve voltak „kiadó” feliratokkal – a Tiberis kanyarulatának egy kerületében, amely a város tereinek legcsodálatosabbját, a Navona teret övezte. Az írógép püföllődött, miközben én a kulimunkát végeztem egy híres forgatókönyvírónak, aki meghívott magához, hogy filmsztorikat meséljen. Ezeket aztán én írtam meg, így sikerült enni adnom a pesaroi lánynak, egy kóbor macskának, akit Monának nevezünk, mint Henry Miller hősnőjét a Rózsás keresztrefeszítés trilógiában, és a már csaknem hatéves, csodálatos kislánynak, akinek elbűvölő pillantása megértette velem, bármilyenfajta örült vagyok is, az neki éppen úgy jó. Míg végül valaki a Raitól elolvasta egy elbeszélésemet abban a nagy újságban, amely A Világ nevet viselte, és behívott hozzájuk forgatókönyvírónak.

A forgatókönyvírói munkának két pozitív vonása volt a kommunista újságíróéhoz képest. Jobban fizettek azért, amit írtál, és két forgatókönyv között megvolt a lehetőség, hogy azt írd, amit igazán írni akarsz. Amit meg is tettem annak a könyvnek – ahogy az első regényeknél lenni szokott – szerencsés kiadásáig, amit mindig is meg akartam írni. Ez lett az Utolsó nyár a városban, amelyben a kérdéses város éppen az volt, amely olyan gúnyosan rabul ejtett. Úgy tűnt, megcsináltam. Sikerült átlépnem az örök nélküli, rettentő – és talán éppen ezért rettenetesen magányos – határt, amelyet, mint megtapasztaltam, a regényírás jelent, és biztos voltam benne, azonnal írok is még egyet, boldogan fizetve ezzel vissza adósságomat az öregemnek és a többi, személyes istenségemnek. Nem így lett. Mintha egy ködös, ellenséges isten hosszú és gyötrő bosszúja okozná, sok évembe telik majd, mire megtalálom a megfelelő nyelvezetet a második megírásához. Áthatolhatatlan határ süllyeszt egy személyes pokol mélyére – és a Személyes Poklok lett volna végül a cím is -, amelyből végül egy novellagyűjtemény, a Gyorsposta darabjaival mászok ki. És, hogy valami olyant is próbáljak csinálni, ami a legközelebb áll a regényhez, amelynek nem sikerült megszületnie, színházaknak írtam, míg végül alapítottam is egyet, oda temetvén minden, a forgatókönyvekkel keresett pénzemet, csak hogy színre vihessem saját történeteimet. Körülöttem a város, mint mindig, megfoghatatlanul és gúnyosan figyelt. Ő, az én határain határa, a legutolsó előtt. Az nem elmesélhető. Vagy legalábbis az az, ahonnan senki hitelt érdemlő még nem tért vissza, hogy

elmesélje.

Kivéve a Kóbor csillag Jack Londonját.

Pál Judit fordítása